

Het Landje van Gruijters

Vogels vroeger en nu

Erik Wokke

Inleiding

Het Landje van Gruijters is een circa acht hectare groot gebied nabij Spaarndam, genoemd naar de eigenaar die er ooit gewoond heeft. Het bevindt zich direct ten noorden van het dorp zelf, ingeklemd tussen de Liniedijk-Noord, het Fort Benoorden Spaarndam en de woonboten gelegen aan Zijkanaal B. Het gebied is een restant van buitendijks land aan het voormalige IJ. De veelgebruikte benaming 'Gruijterspolder' is dus eigenlijk onterecht. In de 19^e eeuw werd het Noordzeekanaal gegraven, waarbij het IJ werd drooggelegd en zo de IJpolders konden ontstaan. Het Landje van Gruijters veranderde toen van een buitendijks gebied in boezemland en staat nog steeds in verbinding met een klein restant van het oude IJ. In de aanloop van de winter komt het terrein plas-dras te staan wat een grote aantrekkingskracht uitoefent op onder andere vele eendensoorten en steltlopers. Denk maar aan de vele Smienten en Wintertalingen die hier dan te bewonderen zijn en ook de honderden Grutto's die zich hier, voordat het broedseizoen van start gaat, elk voorjaar weer komen verzamelen. In het late voorjaar droogt de plas op en wordt het onaantrekkelijk voor de meeste vogels.

Een handvat voor de auteur om een artikel over dit fascinerende gebiedje te schrijven waren de uitkomsten van de inventarisaties die uitgevoerd zijn vanaf voorjaar 2003 tot en met voorjaar 2007. De tellingen, uitgevoerd door leden van de Vogelwerkgroep, zijn destijds gestart naar aanleiding van de afronding van herinrichtingmaatregelen van het gebied om de natuurwaarden te verhogen, in het bijzonder ten gunste van vogels. Het lijkt nog wat te vroeg om de resultaten gedurende 2003-2007 te evalueren, maar desondanks wordt geprobeerd vast te leggen hoe de situatie hier vroeger was en hoe het de afgelopen jaren was gesteld met het vogelleven. Daarnaast worden aanbevelingen geformuleerd wat betreft het toekomstige beheer van het gebied. De resultaten van de recente tellingen worden met name vergeleken met de uitkomsten van inventarisaties van het Landje van Gruijters tussen 1977 en 1987 (van Huijssteeden, 1987). Voorts wordt er gebruik gemaakt van uitkomsten van losse bezoeken en inventarisaties gedurende de periode 1990-2007 (Wokke, ongepubliceerde data) en losse waarnemingen uit het archief van internetgroep Vogelnet Zuid-Kennemerland vanaf 1999.

Herinrichtingmaatregelen Landje van Gruijters

In 2002 zijn herinrichtingmaatregelen afgerond op het Landje van Gruijters. Dit gebeurde om de natuurwaarden ervan te verhogen. Het idee is geïnitieerd door recreatieschap Spaarnwoude, de eigenaar van het gebied. Om het landje nog aantrekkelijker te maken voor met name vogels, hebben verschillende ingrepen plaatsgevonden. Deze zijn in detail beschreven in het beheerplan van de Grontmij (Grontmij, 2002). Langs de gehele oostzijde van het gebied is een sloot aangelegd ter afscherming van de kwetsbare vogelpleisterplaatsen en ter vergroting van de natuurlijke variatie binnen het gebied. Deze sloot ligt langs het fietspad en de zone met de woonboten. De oevers van de sloot zijn natuurvriendelijk ingericht. Plaatselijk zijn terrasvormige verlagingen gerealiseerd door uitbreiding van de permanente natte plaatsen in de vorm van ondiepe plas-dras situaties. Via een nieuw geïnstalleerde klepstuw kan via de aanvoersloot in het najaar water in het gebied worden gelaten om de gewenste vernatting te krijgen. Daarna kan de klepstuw omhoog gehaald worden om het water vast te houden. Ook wordt er water aangevoerd als gevolg van natuurlijke neerslag in de winter. Beoogd wordt de inundatieperiode in ieder geval uit te rekken van 1 oktober tot 1 mei. Om het open karakter van het gebied te behouden, wordt het gebied begraaasd en waar nodig gemaaid. Voorts wordt in het beheerplan gesproken over het eens in de drie a vier jaar maaien van de rietstrook die dwars door het oostelijke gedeelte van het landje loopt. Om de veranderingen in de waterstand te kunnen volgen zijn er twee peilschalen geplaatst. Doelwaarde op het landje is -0,4 meter NAP in de winter. De zelfde winterwaarde wordt nagestreefd in de hoogwatersloot.

Werkwijze inventarisaties 2003 - 2007

Vanaf begin februari 2003 tot eind mei 2007 zijn er in totaal 76 tellingen verricht. Het gebied is om de twee weken, tijdens de geïnundeerde periode geïnventariseerd. Tellingen vonden plaats in de weekenden, doorgaans tussen 10.00 en 12.00 uur. Alle vogelsoorten die in de periode medio oktober tot mei of begin juni zijn geteld, worden genoteerd op een daartoe speciaal ontworpen inventarisatie formulier. Omdat er sprake is van een gebiedsbinding met de IJsbaan Nova Zembla, die grotendeels in de zelfde periode onder water staat, zijn de vogels die zich in dit gebied bevinden ook in de telling meegenomen (overeenkomstig de tellingen 1977-1987). Tevens is inventariserend gevraagd het waterniveau af te lezen op de twee peilschalen die respectievelijk in het zuidelijke gedeelte van het landje zelf en in de hoogwatersloot bij de ingang van het terrein gesitueerd zijn. Ook de gebruikelijke gegevens, zoals terreincondities en weer, werden tijdens iedere inventarisatie genoteerd.

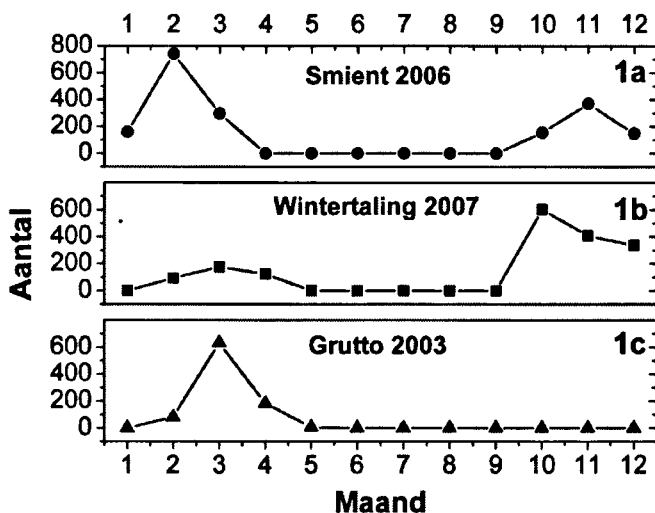
De gegevens van de periode 1977–1987, zijn afkomstig uit waarnemingenrubrieken van de Fitis, uit een eerder artikel over het Landje van Gruijters (van Huijssteeden, 1987), van waarnemingen van verschillende vogelaars uit de regio en uit het waarnemingen archief van de Vogelwerkgroep .

Resultaten inventarisaties 2003 - 2007

Uit de inventarisaties is wederom gebleken dat het Landje van Gruijters een belangrijke pleisterplaats is voor met name eenden en steltlopers. Er werden in totaal 81 vogelsoorten waargenomen.

Eenden

De Smient was met 740 vogels in februari 2006 op Nova Zembla de meest algemeen voorkomende soort (zie figuur 1a). In oktober 2005 werd het hoogste aantal Wintertalingen geteld; maar liefst 602 exemplaren bevonden zich op het landje zelf. De aantallen Krak- en Slobeenden varieerden van enkele tientallen tot tegen de honderd en kwamen jaarlijks in ongeveer gelijk aantallen voor (figuur 1b).

Figuur 1. Aantalsverloop van Smient (1a), Wintertaling (1b) en Grutto (1c) in het seizoen waarin maximale aantallen geteld zijn. Seizoensverloop van de soorten tijdens een topjaar in de periode 1977–1987 is niet voor handen.

Steltlopers

Van de steltlopers die ook buiten de trekperiode werden vastgesteld was de Grutto voor het Landje van Gruijters de belangrijkste vertegenwoordiger met een maximum van 632 vogels in maart 2003 (figuur 1c). De vogels komen hier over het algemeen aan rond eind februari en begin maart en verdwijnen uit beeld tijdens het broedseizoen. Naast Tureluur kwam ook de Watersnip volgens een vrij constant patroon voor gedurende de tellingen; van enkele tientallen in najaar en winter tot slechts enkele individuen in het late voorjaar. De Kievit is jaarrond aanwezig met enkele paren in het broedseizoen tot enkele tientallen vogels daarbuiten.

Overigens steltlopersoorten waren schaars tijdens de voorjaartrek in de periode 2003 – 2006. Slechts af en toe werd er een solitaire Zwarte Ruiter vastgesteld. In het voorjaar van 2007 werden er als gevolg van een periode met noordoostenwind weer volop soorten en aantallen opgemerkt zoals Bontbekplevier, Bonte Strandloper, een solitaire Temmincks Strandloper, Zwarte Ruiter, Groenpootruiter, een record aantal van 12 Bosruiters op 30 april, Witgat, Oeverloper en Kemphaan.

Overige soorten

Leuk is het wintervoorkomen van de Waterpieper. In februari 2007 werden er maar liefst 16 vast gesteld. Een nieuwkomer is de IJsvogel. Hoewel verondersteld wordt dat deze niet bij het Landje van Gruijters broedt, wordt deze hier regelmatig vliegend waargenomen, alsmede pleisterend in de rietkraag langs de buitensloot van Nova Zembla. Opvallend is ook de vestiging de laatste jaren van holenbroeders. In de Populieren langs het landje werden Groene- en Grote Bonte Specht aangetroffen. Ook de Boomkruiper liet daar van zich horen. In de bomengroep van het munitiedepot van het aangelegen Fort benoorden Spaarndam heeft zich in 2005 een paar Havik gevestigd. Tijdens inventarisaties werden deze vogels onregelmatig gezien, onder andere jagend in het gebied. Ook werd regelmatig in de Populieren een Sperwer gezien. Het is niet duidelijk of dit een lokale broedvogel betrof.

Zeldzame waarnemingen

Tijdens een Big Day werd op 14 mei 2005 een Gestreepte Strandloper vastgesteld. Deze vogel heeft hier korte tijd gepleisterd. Ook leuk was de waarneming van een Porseleinhoen die eind april 2007 ontdekt werd in de grote rietkraag en die hier kort bivakkeerde.

In tabel 1 wordt een overzicht getoond van alle vogelsoorten die de betreffende periode op het Landje van Gruijters zijn waargenomen, met vermelding van de waarnemingsfrequentie. De Gestreepte Strandloper en het Porseleinhoen die slechts één keer gedurende de periode zijn vastgesteld, zijn hierin niet opgenomen.

Tabel 1. Soorten waargenomen op het Landje van Gruijters tijdens de telperiode van voorjaar 2003 tot voorjaar 2007 (+++ = vrijwel iedere telling; ++ = onregelmatig, zeker niet iedere telling; + = niet jaarlijks: tot enkele gevallen in de betreffende periode; --- = niet vastgesteld in de betreffende periode; * = ook vastgesteld in de periode 1977-1987).

Soort	Voorjaar - Zomer	Winter	Soort	Voorjaar - Zomer	Winter
Dodaars	* +	+	Tureluur	* +++	---
Aalscholver	* +++	+++	Zwarte Ruiter	* ++	+
Blauwe Reiger	* +++	+++	Groenpootruiter	* ++	---
Lepelaar	* ++	---	Grutto	* +++	---
Knobbelzwaan	* +++	+++	Watersnip	* ++	+++
Kolgans	---	+	Bokje	---	+
Nijlgans	* +++	+++	Kemphaan	* ++	+
Soepgans	* +++	+++	Kokmeeuw	* +++	+++
Bergeend	* +++	+	Stormmeeuw	* +++	+++
Casarca	+	---	Zilvermeeuw	* +++	+++
Wilde eend	* +++	+++	Kl. Mantelmeeuw	* ++	++
Krakeend	* +++	+++	Visdiefje	* ++	---
Pijlstaart	* ---	++	Houtduif	* +++	+++
Slobeend	* +++	+++	IJsvogel	* ++	++
Smient	* ---	+++	Groene Specht	* ++	++
Wintertaling	* ---	+++	Gr. Bt. Specht	* ++	++
Zomertaling	* +	---	Boerenzwaluw	* ++	---
Tafeleend	* ---	+	Huiszwaluw	* ++	---
Kuifeend	* ++	++	Graspieper	* ++	++
Nonnetje	+	++	Waterpieper	* ---	++
Buizerd	* ++	++	Witte kwikstaart	* ++	+
Sperwer	* ++	++	Winterkoning	* ++	++
Havik	++	++	Roodborst	* ++	++
Watteral	++	+	Blauwborst	* ++	---
Waterhoen	* +++	+++	Tapuit	* +	---
Meerkoet	* +++	+++	Koperwiek	* ---	++
Scholekster	* +++	---	Grasmus	* ++	---
Kluut	* +++	---	Koolmees	* +++	+++
Kleine Plevier	* +++	---	Pimpelmees	* +++	+++
Bontbekplevier	* ++	---	Baardman	---	+
Zilverplevier	+	---	Boomkruiper	* +++	+++
Goudplevier	* +	---	Ekster	* +++	+++
Kievit	* +++	+++	Kauw	* ++	++
Kanoet	* +	---	Zwarte Kraai	* +++	+++
Bt. Strandloper	* ++	++	Spreeuw	* +++	+++
Krombekstr.	* +	---	Vink	* +	++
Temmincks Str.	+	---	Putter	* ++	++
Bosruiter	* ++	---	Groenling	* ++	++
Witgat	* ++	---	Rietgors	* +++	---
Oeverloper	* ++	---			

Broedvogels

Ondanks de vogelrijkdom in de trektijd, is het Landje van Gruijters eigenlijk nooit van grote betekenis geweest als broedgebied. Alhoewel het landje in de inventarisatieperiode niet specifiek op broedvogels is gecontroleerd, is er wel een beeld ontstaan over broedzekerheid van verschillende soorten. Met de gebruikte methodiek was het niet mogelijk de aantallen broedvogels te kwantificeren. In tabel 2 worden de broedvogels uit verschillende perioden met elkaar vergeleken.

Leuk is de vestiging van Rietgors en (vanaf 2007) Blauwborst. Merkwaardig is wel dat Rietzanger, Kleine Karekiet en Bosrietzanger verdwenen zijn. Ook interessant is de vestiging van Kleine Plevier en Kluut. Opvallend is het verdwijnen van verschillende weidevogels als broedvogel. Soorten als Scholekster, Grutto, Tureluur maar ook Veldleeuwerik, Graspieper, Gele Kwikstaart en Patrijs worden tegenwoordig niet meer vastgesteld.

Tabel 2. Overzicht van broedvogels in het Landje van Gruijters in de periode 1977–1987 en 2003–2007 (+ = vastgesteld; - = niet vastgesteld).

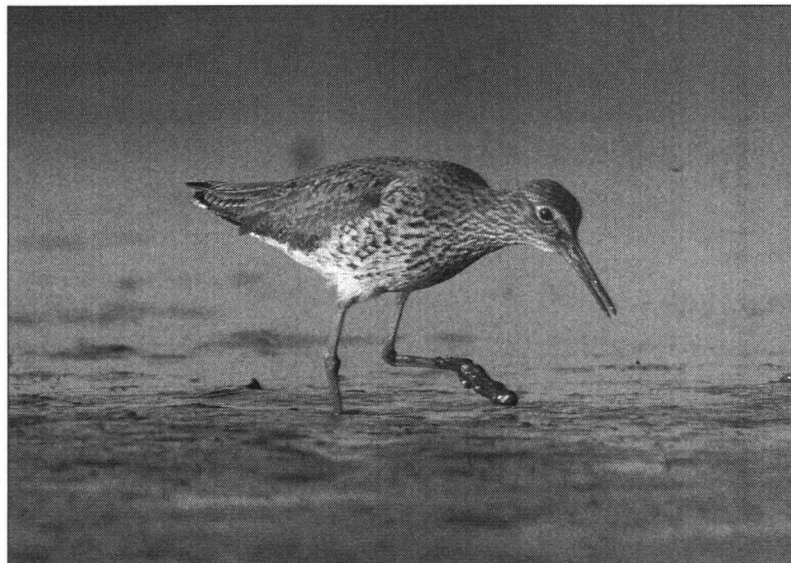
	2007	1987	1978
Knobbelzwaan	+	+	+
Nijlgans	+	-	-
Soepgans	+	-	-
Wilde Eend	+	+	+
Slobeend	-	+	-
Bergeend	+	+	+
Kuifeend	+	-	-
Waterhoen	+	-	-
Meerkoet	+	+	-
Scholekster	-	+	-
Grutto	-	-	+
Tureluur	-	+	+
Kluut	+	-	-
Kleine Plevier	+	-	-
Kievit	+	+	+
Patrijs	-	+	+
Veldleeuwerik	-	-	+
Houtduif	+	-	-
Graspieper	-	-	+
Gele Kwikstaart	-	+	-
Blauwborst	+	-	-
Rietzanger	-	-	+
Kleine karekiet	-	+	+
Bosrietzanger	-	+	-
Rietgors	+	-	-

Tabel 3. Vastgestelde maandmaxima van een aantal algemene soorten op het Landje van Gruijters in de perioden 2003-2007 en 1977-1987. De maandmaxima voor de periode 1977-1987 zijn gebaseerd op een groter aantal tellingen.

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	Totaal
Smient 77-87	380	1280	1300	17						190	950	1130	5247
Smient 03-07	577	740	520	165	3					156	370	496	3027
Krakeend 77-87	4	5	11	4								1	25
Krakeend 03-07	24	22	58	35	47						22	66	274
Wintertaling 77-87	35	60	60	28	1					20	93	88	385
Wintertaling 03-07	332	210	236	178	5					602	408	338	2309
Slobeend 77-87	36	27	52	30	4	2	2			55	52	46	306
Slobeend 03-07	53	70	93	34	5	4				93	25	31	408
Meerkoet 77-87	480	354	302	128	23	8	11	6	8	25	190	1005	2540
Meerkoet 03-07	40	65	70	26	16	15				28	35	32	327
Scholekster 77-87		46	62	103	8	3	4					5	231
Scholekster 03-07			4	4	4								12
Goudplevier 77-87	100	90	30									1	221
Goudplevier 03-07				1									1
Kievit 77-87	475	479	405	35	15	8	11	5	9	20	60	2000	3522
Kievit 03-07	1	50	12	10	10					1		1	85
Grutto 78-87		5	160	32	6	4	3	1					211
Grutto 03-07		6	632	277	2	93							1010
Tureluur 77-87		3	17	16	4	4	2				3	9	58
Tureluur 03-07			22	21	19	25							87
Kokmeeuw 77-87	31	74	200	119	13	12	3	6	5	23	54	580	1120
Kokmeeuw 03-07	80	31	49	6	8	6				22	41	30	273
Zilvermeeuw 77-78	11	15	80	25	6	3	5			15	40	400	600
Zilvermeeuw 03-07	9	2	2	4	2							5	24
Waterpieper 77-87			7	1									8
Waterpieper 03-07	12	16	12	5						1	2	14	62

Trends

Door de dataset van de inventarisatie in de periode 1977-1987 te vergelijken met die van 2003-2007, kan worden gekeken naar veranderingen in het voorkomen van enkele vogelsoorten met een relatief grote gebiedsbinding gedurende de laatste decennia. Het mooiste, meest representatieve overzicht zou een vergelijking zijn aan de hand van maandgemiddelden van beide perioden. Helaas waren deze voor 1979-1987 niet beschikbaar. Uiteindelijk zijn de aantallen voor beide perioden daarom bepaald aan de hand van zogenaamde maandmaxi-

Droogvallende slikrandjes hebben in het zomerhalfjaar een grote aantrekkingskracht op voedsel zoekende Tureluurs. Steve Geelhoed

ma, die voor beide perioden wel voorhanden waren. Deze maand maxima zijn berekend door eerst in het betreffende inventarisatiejaar elke maand de inventarisatie verslagen door te lopen om zo per vogelsoort het maximum per maand te kunnen bepalen. Later zijn de maandmaxima per teljaar met elkaar vergeleken om zo het hoogste maandaantal gedurende de teljaren vast te stellen. Uiteindelijk zijn alle maandmaxima voor iedere behandelde vogelsoort per periode (2003–2007 en 1977–1987) bij elkaar opgeteld. Deze eindresultaten worden in tabel 3 weergegeven. De maxima voor beide telperioden zijn bepaald op basis van een verschillend aantal tellingen in een verschillend aantal jaren. De gevonden verschillen moeten daarom vooral gezien worden als een indicatie van een grove trend in de tijd en niet als een absoluut verschil gebaseerd op een gestandaardiseerde methodiek. Ook geeft een verschil in de optelling van de maandmaxima niet per definitie een verschil in het aantal vogels weer: het kan ook betekenen dat individuen langer dan wel korter in het gebied aanwezig zijn.

Opvallend is de afname van de Smient van 5247 naar 3027; een aanzienlijke afname. De Wintertalingen daarentegen doen het bijzonder goed tegenwoordig; het opgetelde maandmaximum is verzesvoudigd van 385 naar 2309 vogels. Ook de Krakeend is fors toegenomen; van 25

vogels naar een maximum van 274 exemplaren. Van de steltlopers doet de Grutto het best. Het opgetelde maandmaximum stijgt van 211 naar 1010. Opvallend is de teruggang van de Scholekster van 231 in de periode 1977-1987 tot tijdens de laatste inventarisaties nog slechts 12 als seizoensmaximum. Wat enorm opvalt, is de zeer grote afname van de opgetelde maandmaxima van Kievit van maar liefst 3522 naar slechts 85 vogels. De Goudplevier stond op 221 en is op één vogel na, geheel verdwenen. Waterpieper lijkt het wel beter te doen. Van 8 naar 62 als nieuw seizoensmaximum. Van de opgetelde maandmaxima van Meerkoet is weinig meer over; van 2540 naar 327. Ook de Kok- en Zilvermeeuw hebben het gebied verlaten. De Tureluur neemt toe naar 87 als hedendaags maximum.

Discussie

In de periode 2003 - 2007 werden er op Landje van Gruijters 81 soorten vastgesteld, aanzienlijke minder dan in de periode 1977 - 1987 waarbinnen ca honderd soorten werden vastgesteld. Het Landje van Gruijters is langzamerhand van aanzien veranderd. In de jaren zeventig en tachtig had het gebied nog een echt weilandachtig karakter. De laatste tien jaar neemt echter de vegetatiesuccessie behoorlijk toe. Vooral rietopslag en de toenemende aanwezigheid van onder andere Pitrus, Zuring zorgen voor een fors minder open karakter. Ook de verkeersdrukte rond het landje en de hoge populieren kan voor enkele soorten als bedreigend worden ervaren. Een schuwe soort zoals de Wulp is verdwenen. Ook steltlopers als Strandplevier, Steenloper, Rosse Grutto en weidevogels zoals Gele Kwikstaart en Patrijs worden niet meer waargenomen. Merkwaardig is dat ondanks het verruigen van het gebied door bijvoorbeeld riet ook soorten als Rietzanger, Kleine Karekiet en Bosrietzanger lijken te zijn verdwenen. Het is goed mogelijk dat dit te maken heeft met de inventarisatie aanpak. Zo zijn bij de recente tellingen de rietkragen die langs Nova Zembla lopen niet geheel in de tellingen meegenomen. Geheel in lijn met de landelijke trend (Bijlsma et al., 2001) is de Bonte Kraai geheel verdwenen.

De vogelsoort die het meest lijkt te profiteren van het veranderde biotoop is de Wintertaling. Een verzesvoudiging van de opgetelde maand maxima in vergelijking met eerdere inventarisaties. Vermoedelijk is de toegenomen beschikbaarheid van afgevallen riet zaden hiervan de oorzaak. Leuk is de vestiging van de IJsvogel rond het Landje van Gruijters. Deze soort wordt hier jaarrond waargenomen. Waarschijnlijk broeden de vogels ergens rond Fort Benoorden Spaarndam. Landschap Noord-Holland heeft in 2006 een plan gelanceerd om hier enkele nestpijpen voor IJsvogels aan te leggen. Het is op dit moment niet bekend of dit al gebeurd is. Ook de Krakeend doet het goed.

Waarschijnlijk kan de toename gerelateerd worden aan de landelijke trend (SOVON, 2002) Ondanks de landelijke- (SOVON, 2002) en regionale terugval (Groot et al., 2004) van het aantal broedparen Grutto blijft het aantal pleisteraars hier constant. Het maand maximum van 632 vogels is representatief voor de maximale aantallen die vanaf halverwege de jaren negentig eind maart worden waargenomen. Uit recent onderzoek wordt bevestigd dat de Grutto's het landje ook gebruiken als slaappleaats (Wokke & Cottaar, 2007).

Het Landje van Gruijters is nooit erg in trek geweest als broedgebied. Ook tegenwoordig wordt er maar marginaal gebroed. Vroeger werden er broedgevallen vastgesteld van Slobeend, Kievit, Scholekster, Grutto, Tureluur, Patrijs, Veldleeuwerik, Graspieper en Gele Kwikstaart. Van deze weidevogels komt alleen de Kievit nog met enkele paren als broedvogel voor. Het verdwijnen van deze vogels kan worden toegeschreven aan verruiging van het landschap. Het weidse, open weilandkarakter dat deze vogels als broedbiotoop nodig hebben is verdwenen. Ondanks de verruiging heeft de Kleine Plevier zich als broedvogel gevestigd. Dit kleine vogeltje broedt hier al enkele jaren met wisselend succes. In april 2007 werden er broedpogingen onder nomen door drie broedpaar Kluut. Er zijn later geen pulli waargenomen. Waarschijnlijk zijn deze paren afkomstig van de broedeilandjes in het plasje van de Hekslootpolder. Van de 15 paren die zich hier in het voorjaar 2007 verzameld hadden is er niet één succesvol broedgeval vastgesteld. Waarschijnlijk ging het op het Landje van Gruijters om een vervolgbroedpoging.

Het veranderde biotoop van het Landje van Gruijters heeft een enorme invloed gehad op de aantallen pleisteraars. Vroeger werden hier op het open drassige grasland van enkele honderden tot rond de tweeduizend Kieviten waargenomen. Ook de Goudplevier, aanvankelijk aanwezig met een maximum aantal van honderd is op een enkele uitzondering na verdwenen. Het open plas-dras weiland karakter dat het ooit voor deze plevieren zo aantrekkelijk maakte is verdwenen. Waarschijnlijk heeft ook de Meerkoet, ooit aanwezig met honderden tot circa duizend exemplaren, het Landje van Gruijters om dezelfde redenen als overwinteringsgebied verlaten.

Het is goed mogelijk dat deze de Kieviten, Goudplevieren en Meerkoeten hun toevlucht in de nabij gelegen Hekslootpolder hebben gezocht. Hier worden's winters aanzienlijke aantallen van deze soorten waargenomen. Andere pleisteraars zoals de Kok- en Zilvermeeuw, die zich elk met circa 500 vogels op het landje ophielden, hebben blijkbaar andere gebieden opgezocht. De Smient houdt redelijk stand. Het is bekend dat deze soort plots het landje kan verlaten om bijvoorbeeld in de Hekslootpolder te gaan fourageren. Dit verklaart de nogal uiteenlopende aantallen die per telling genoteerd worden.

In de winter vormt het geïnundeerde Landje van Gruijters een goed biotoop voor diverse eendensoorten , 9 november 2004. Harm Botman

Beheer

Zoals in dit artikel is aangegeven zijn de grootste verschuivingen in het vogelbestand ontstaan als gevolg van een geleidelijke biotoopverandering; van open weiland naar enigszins open moeras- en rietland. Een terugkeer naar de situatie van de jaren zeventig en tachtig lijkt niet reëel. Het beheer van het gebied dient daarom nu gericht te zijn op het behouden van een zoveel mogelijk open karakter met een gefaseerd maai-beheer ten aanzien van de rietkragen. Verder dient er een beter maai- en begrazingsplan opgesteld worden om de jaarlijks toenemende vegetatiesuccessie een halt toe te roepen. Daarmee moet rekening gehouden worden met andere natuurwaarden. Er is in het verleden geopperd dat de populatie boerderijganzen niet bijdraagt aan het natuurlijke karakter van het gebied. Voorgesteld is om de ganzen uit het gebied te verwijderen (Grontmij, 2002). De ganzen zijn er nog steeds en er is hier zichtbaar nog geen besluit over genomen. Toekomstige besluiten over het verwijderen van de ganzen, dienen de aanzienlijke bijdrage van deze vogels aan de begrazing van het landje mee te wegen. Ook is eind jaren negentig door het recreatieschap onderzocht of de

populierenrij langs het westelijke gedeelte gerooid mocht worden. Dit om de openheid van het gebied te vergroten. Dit is destijds afgewezen want de bomen zouden deel uit maken van het Fortcomplex. In dit verband is het aardig te weten dat het Fort ca honderd jaar oud is en de bomen slechts ruim dertig jaar.

In het beheerplan wordt gesproken over een streefpeil (winter) voor zowel de hoogwatersloot als het landje zelf van - 0,40 NAP. De gemiddelde waarden afgelezen door inventarisanen zijn voor de hoogwatersloot tussen -0,35 en -0,40 en voor het gebied zelf tussen -0,30 en - 0,35. Het water op het landje staat dus 5 tot tien centimeter hoger dan het streefpeil. Een en ander lijkt geen nadelig effect te hebben op de aanwezige vogels. Waarschijnlijk heeft het zelfs een positief effect want het zou kunnen bijdragen aan een verlenging van de winterinundatie.

Het valt op dat de vogels steeds meer last krijgen van storing. Meerdere malen wordt hier de Havik waargenomen die het heeft voorzien op het landje pleisterende vogels. In de zomer van 2006 zijn er door diverse personen jonge vossen gesignaleerd, die zich vooral in het wat ruigere noordelijke gedeelte ophielden. Ook de mens doet een duits in het zakje. Dit varieert van loslopende honden tot modelvliegtuigjes die boven het gebied rond vliegen. Een merkwaardige ontwikkeling is dat vooral Nova Zembla in toenemende mate gebruikt lijkt te worden om roofvogels en uilen af te richten. Helaas lijkt de controle in de door het Recreatieschap beheerde gebieden de laatste jaren behoorlijk af te nemen.

Het Landje van Gruijters is een van de waardevolste vogelgebieden, zeker voor steltlopers, binnen het werkgebied van de Vogelwerkgroep. Een goed (soortgericht) beheerplan lijkt noodzakelijk voor het behoud en de ontwikkeling van het gebied. Het is daarom nodig om op termijn weer eens met het Schap voor het Landje van Gruijters enkele aangepaste natuurdoelstellingen te formuleren.

Dankwoord

De volgende personen worden bedankt voor hun medewerking aan de inventarisaties tussen 2003 en 2007: Emmy Bulten, Ben Eenkhoorn, Pieter van Eijk, Hans Groot, Annemieke Huneker, Evert van Huijssteeden, Jan Kuys, Coen Looij, Christien Kemp, Mark Menges, Selma Mulder, Pim de Nobel, Mieke Ooms, Linda van de Paverd, Dirk Tanger, Nico Rensen en Rob Verburgt.

Literatuur

- Bijlsma, R.G., Hustings F. & Camphuysen, C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Afivauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Geelhoed, S., Groot, H., Huijssteeden, E. van, Leeuwen, G. van & Nobel, P. de (red), 1998. Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland/KNNV Uitgeverij Utrecht.
- Grontmij, 2002. Beheer van landje van Gruijters, Grontmij Advies & Techniek BV. Vestiging Noord-Holland, Alkmaar.
- Groot, H., Wokke, E. & Tanger, D., 2004. Weidevogels in de graslandgebieden van Zuid-Kennemerland in 1995-2002. Fitis 40(2): 62-85.
- Huijssteeden, E. van, 1987. De Gruijters: een klein maar waardevol graslandgebied. Fitis 23(4): 151-160.
- Huijssteeden, E. van, 2002. Krakeend, *Mareca strepera* pp. 120-121 in: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Afivauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey- Nederland, Leiden.
- Wokke, E., & Cottaar, F., 2007. Grutto's op slaappleatsen in Zuid-Kennemerland in 2006. Aantallen, trends en verspreiding. Fitis 43(2): 46 - 59.
- Wymenga, E., 2002. Grutto, *Limosa limosa* pp. 220-221 in: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Afivauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey- Nederland, Leiden.

Erik Wokke, Baron de Coubertinstraat 83, 2037 HB Haarlem,
erike.wokke@orange.nl.